

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Opgroeien in onveiligheid is ook kindermishandeling: huiselijk geweld in het Nederlandse familie- en jeugdrecht in het licht van General Comment 13

Youssef, D.; el Ouarit, O.

Citation

Youssef, D., & El Ouarit, O. (2025). Opgroeien in onveiligheid is ook kindermishandeling: huiselijk geweld in het Nederlandse familie- en jeugdrecht in het licht van General Comment 13. *Tijdschrift Voor Jeugdrecht* , 7(4), 146-156.
doi:10.5553/TvJr/259035002025007004012

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4308860>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

General Comment

Opgroeien in onveiligheid is ook kindermishandeling – huiselijk geweld in het Nederlandse familie- en jeugdrecht in het licht van General Comment 13

Mr. D. Youssef en mr. O. el Ouarit*

146

Het VN-Kinderrechtencomité heeft als taak de naleving van kinderrechten, zoals vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, te controleren. Landen die partij zijn bij het Verdrag zijn verplicht iedere vijf jaar te rapporteren aan het VN-Kinderrechtencomité over de kinderrechtsituatie in hun land. Daarnaast vaardigt het Kinderrechtencomité General Comments uit, waarin het duiding geeft aan bepaalde kinderrechten(thema's). Op dit moment zijn 26 General Comments gepubliceerd. In deze rubriek wordt steeds één General Comment uitgelicht.

'Wat een warm nest', zuchtte de rechter. De jongen rilde bij die woorden. De grot leek in niets op het nest dat hij had bewoond en hij begreep het verband met warmte niet. Hij had in de kooi weleens vogels een nest zien maken, terwijl niemand zich om hem bekommerde. Duiven waren het. Hun nest was zodanig rommelig dat zelfs hun eieren door de schichtig aangebrachte takken op de grond vielen. En zelfs al werden de duivenjongen blind geboren, toch schonk niemand er na enkele weken nog aandacht aan. Dat was zijn beeld van een nest. Een

wankelende constructie, een duister hol waar je niet wilde zijn. 'Dit is geen hol', sprak de beer met een stem die iets van trots verborg. 'Het is een grot.' 'Een beetje zoals het verschil tussen een huis en een thuis', opperde de rechter. Ook daar kon de jongen zich niets bij voorstellen. 'Een huis is van het hoofd', zei de beer. 'En een thuis is van het hart. Je kunt in een stenen huis wonen, maar een thuis is nooit van steen. Huizen kun je tellen. Thuis kent geen meervoud. Troost slaapt in dons van rust.'
Uit: *De Vallei van Troost*, Leo Bormans

Illustrated by Haruka Aoki for The Rights of Every Child

* Mr. D. Youssef is onderwijs- en onderzoeksmedewerker bij de afdeling Jeugdrecht en Gezondheidsrecht van de Universiteit Leiden. Mr. O. el Ouarit is werkzaam als docent bij de afdeling Privaatrecht van de Vrije Universiteit Amsterdam. Met veel dank aan mr. dr. Geeske Ruitenberg en mr. dr. Maria de Kruijf voor hun waardevolle feedback en input bij de voorbereiding van deze bijdrage.

Inleidend

De afgelopen zomer leek het nieuws meer dan ooit te worden overspoeld met berichten over femicide en geweld tegen vrouwen.¹ In slechts zeven weken tijd kwamen tien vrouwen door toedoen van hun (ex-)partner om het leven.² Bij deze tragedies waren vaak ook kinderen betrokken.³ Zij zijn (jarenlang) getuige geweest van geweld, verliezen meestal beide ouders en dragen de gevolgen daarvan levenslang met zich mee.⁴ Dat de maatschappelijke en politieke aandacht zich momenteel vooral richt op geweld tegen vrouwen is terecht en broodnodig. Toch blijft een belangrijke groep slachtoffers onderbelicht: de kinderen in deze gezinnen, die het geweld van dichtbij meemaken.⁵ Vanuit kinderrechtenperspectief is dit zorgwekkend: kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld worden beschouwd als directe slachtoffers van kindermishandeling. Dit betekent dat zij recht hebben op bescherming, erkenning en passende ondersteuning, niet alleen als ‘getuigen’, maar als volwaardige slachtoffers. Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt dit expliciet in de in 2011 gepubliceerde *General Comment Nr. 13* (GC13) over het recht van het kind op bescherming tegen alle vormen van geweld.⁶ In deze General Comment beschrijft het Comité niet alleen welke uiteenlopende vormen van geweld onder de reikwijdte van artikel 19 van het Kinderrechtenverdrag vallen, maar ook welke verplichtingen daaruit voor lidstaten voortvloeien. Daarmee geeft het Comité richting aan de maatregelen die staten moeten nemen – of aanscherpen – om te waarborgen dat ieder kind in een veilige omgeving kan opgroeien. Hoog tijd dus om GC13 nader tegen het licht te houden.

De opbouw van deze bijdrage

De centrale vraag in deze bijdrage luidt: welke richtsnoeren biedt GC13 de Nederlandse overheid ter bescherming van kinderen tegen geweld en wat betekent dit voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld?⁷ Daarbij ligt de nadruk op de betekenis van deze internationale richtsnoeren voor de Nederlandse praktijk binnen het familie- en jeugdrecht. In dit verband wordt een globale bespreking gegeven van artikel 19 IVRK en de interpretatie daarvan in GC13, met de nadruk op bescherming van kinderen bij huiselijk geweld. Vervolgens worden de belangrijkste knelpunten in het Nederlandse familie- en jeugdrecht besproken, evenals de inzichten die GC13 biedt voor mogelijke verbetering. Een volledige toetsing van het kinderrechtenkader aan de praktijk valt buiten de reikwijdte van deze bijdrage. Daarom wordt in de slotbeschouwing volstaan met enkele kernbevindingen uit recent onderzoek en relevante rechtspraak.

Terminologie

In deze bijdrage wordt onder *huiselijk geweld* verstaan: lichamelijk, geestelijk of seksueel misbruik – of de dreiging daarmee – door iemand uit de huiselijke kring, zoals (ex-)partners en familieleden. Deze omschrijving sluit aan bij de definitie van artikel 1 Wmo 2015. Het begrip ‘huiselijk’ ziet daarbij niet op de locatie van het geweld, maar op de relatie tussen pleger en slachtoffer. Huiselijk geweld kan verschillende vormen aannemen, waaronder fysiek en geestelijk (ex-)partnergeweld (bijvoorbeeld in de vorm van dwingende controle) en kindermishandeling. De focus ligt op situaties waarin het kind blootgesteld wordt aan geweld tussen de ouders, in het bijzonder wanneer het getuige is van geweld van de ene ouder jegens de andere, en niet op gevallen waarin het kind zelf fysiek wordt mishandeld.

147

General Comment nr. 13 in vogelvlucht

Artikel 19 lid 1 IVRK

- ‘... alle vormen van ...’

In de inleidende opmerkingen van GC13 valt te lezen dat de omvang en ernst van het geweld tegen kinderen de aanleiding vormden voor het uitbrengen van dit commentaar bij artikel 19 IVRK.⁸ Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt daarbij dat het begrip ‘geweld’

- 1 ‘Over femicide bestaan tal van mythen en misverstanden’, trouw.nl, 8 december 2024. Ook wel (ex-)partnerdoding genoemd.
- 2 ‘Discussie over femicide laait op na twee opeenvolgende vrouwenmoorden: ‘Alsof alle oogkleppen af zijn gevallen’, noordhollandsdagblad.nl, 18 oktober 2025.
- 3 Zie bijvoorbeeld ‘Verdachte van doden vrouw in Vlijmen is haar vriend, kind was thuis’, nu.nl, 18 juli 2025. Zie ook: P. Mertin, ‘The neglected victims: what (little) we know about child survivors of domestic homicide’, *Children Australia* 2019, 44 (3), pp. 121–125.
- 4 L.I. Brunke, ‘Making Children Visible: Femicide and Child Protection under the UNCRC’, *Human Rights Review* 2025, vol. 1, p. 55–76. Bij partnerdoding geldt doorgaans dat de pleger zichzelf van het leven berooft of door de strafrechter wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf.
- 5 ‘Dwingende controle en femicide – bewustwording en kennis’, ageo.nl, 7 oktober 2025. Uit onderzoek blijkt dat het getuige zijn van huiselijk geweld diepe psychische en emotionele schade kan veroorzaken. Kinderen die in een onveilige thuissituatie leven, verkeren voortdurend in spanning en onzekerheid. Hun gevoel van veiligheid en vertrouwen in anderen raakt aangetast, wat hun vermogen om stabiele relaties op te bouwen ondermijnt. Een deel ontwikkelt zelfs posttraumatische klachten of kampt op latere leeftijd met problemen in relaties.
- 6 Committee on the rights of the child (18 april 2011), *General Comment No. 13* (2011). *The right of the child to freedom from all forms of violence*, CRC/C/GC/13.

- 7 Hoewel het nodige te bespreken valt over de rechtspositie van een kind wiens ouders (doorgaans de moeder) is overleden als gevolg van (ex-)partnergeweld, beperken wij ons in deze bijdrage tot een bespreking van niet-fataal huiselijk geweld.
- 8 CRC/C/GC/13, par. 2.

breed moet worden opgevat, wat overigens ook al blijkt uit lid 1 van artikel 19, dat als volgt luidt:

‘Staten die partij zijn bij het Verdrag nemen alle benodigde wetgevende, administratieve, sociale en onderwijsmaatregelen om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of uitbuiting, met inbegrip van seksueel misbruik, zolang het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettelijke voogd(en) of een andere persoon die de zorg voor het kind heeft.’

Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt dat alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld onder de definitie van kindermishandeling vallen, ongeacht de frequentie, ernst of intentie van het gedrag.⁹ In dat verband volgt, na de introductieparagrafen van GC13, een analyse van artikel 19 lid 1 IVRK, in de vorm van een uitgebreide toelichting op alle mogelijke vormen van geweld.¹⁰ Naast fysieke vormen van geweld, zoals lijfstraffen en seksueel misbruik en uitbuiting, worden ook andere schadelijke praktijken genoemd en omschreven.¹¹ Bovendien geeft het Comité een ruime betekenis aan vormen van geestelijke kindermishandeling.¹² Daaronder vallen structurele patronen van schadelijke interacties, zoals een kind voortdurend het gevoel geven niets waard te zijn, niet gewenst of slechts van waarde te zijn als het in andermans behoeften voorziet. Ook gedragingen als vernederen, uitschelden, bedreigen, uitbuiten, negeren, sociaal isoleren of angst aanjagen worden hieronder gerekend.¹³

Hierbij verdient opmerking dat de ruime reikwijdte van artikel 19 IVRK en GC13 in de literatuur soms op weerstand stuit, omdat een te brede interpretatie de kracht en praktische toepasbaarheid van de bepaling zou kunnen ondermijnen. Daarbij kan worden gedacht aan gedragingen als het voortrekken of kwetsen van een kind, die wel onder de definitie van geweld in artikel 19 IVRK vallen, maar waarvan de kwalificatie als geweld in de literatuur ter discussie staat. In de literatuur wordt bovendien benadrukt dat definities van kindermishandeling sterk cultureel bepaald zijn. Ze moeten daarom voldoende flexibel zijn om verschillen in opvoedingspraktijken tussen culturen te erkennen, zonder schadelijk gedrag tegenover kinderen te rechtvaardigen.¹⁴ Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt bijvoorbeeld dat de keuze van de term ‘geweld’ in dit General Comment juist bedoeld is om ook de impact van niet-lichamelijke vor-

men van schade, zoals verwaarlozing en geestelijke mishandeling, te onderstrepen en het belang van de aanpak daarvan te benadrukken.¹⁵ Van bijzonder belang is dat in paragraaf 21 onder e van GC13 valt te lezen dat het getuige zijn van huiselijk geweld tevens onder de definitie van geestelijke kindermishandeling valt. Hoewel de term huiselijk geweld niet expliciet wordt gedefinieerd, wordt hiermee duidelijk dat geweld niet rechtstreeks (of fysiek) tegen kinderen gericht hoeft te zijn om binnen de reikwijdte van artikel 19 te vallen.¹⁶ Uit onderzoek blijkt tevens dat kinderen de impact en nasleep van huiselijk geweld ervaren, zowel wanneer zij er direct getuige van zijn als wanneer zij het vanuit een andere ruimte horen of waarnemen. Ook na een scheiding kan het geweld voortduren of verergeren. Omgangsregelingen en juridische procedures worden daarbij vaak ingezet als middel van controle.¹⁷ Choudry wijst er terecht op dat dit kan resulteren in rechterlijke beslissingen – zoals het toekennen van omgang of gezag aan een pleger-ouder – die het voortduren van geweld mogelijk maken en het kind in een kwetsbare positie brengen.¹⁸

• ‘Onder de hoede van...’

Artikel 19 IVRK reikt verder dan een algemeen recht op bescherming tegen geweld: het legt staten de verplichting op om kinderen te beschermen tegen mishandeling en verwaarlozing juist in de gevallen waarin zij onder de zorg vallen van ouders of andere verzorgers. Tobin wijst erop dat daarmee wordt onderstreept dat het risico op kindermishandeling juist vaak is gelegen in de directe omgeving waarin kinderen – al dan niet tijdelijk – opgroeien, waarbij de plegers veelal dezelfde personen zijn die in beginsel hun zorg en veiligheid zouden moeten waarborgen. In dat verband geldt dat het in artikel 19 IVRK verankerde verbod op geweld zich niet enkel tot ouders richt, maar ook relevant is voor anderen die betrokken zijn bij de verzorging, opvoeding of (dagelijkse) opvang van kinderen. De bepaling ziet daarmee niet alleen op wat lidstaten moeten doen om kindermishandeling te voorkomen en te bestrijden, maar impliceert tevens een zekere horizontale werking: ook van professionals – zoals leerkrachten en (jeugd)hulpverleners – wordt verwacht dat zij actief bijdragen aan het voorkomen, signaleren en bestrijden van (vermoedens van) kindermishandeling.¹⁹

Artikel 19 lid 2 IVRK

• De benodigde beschermingsmaatregelen

De in artikel 19 IVRK neergelegde verplichting om kinderen te beschermen tegen alle vormen van geweld vraagt om een nadere toelichting op de maatregelen die staten geacht worden te treffen. Dit artikel verplicht sta-

9 CRC/C/GC/13, par. 17.

10 CRC/C/GC/13, par. 20-32.

11 CRC/C/GC/13, par. 25-29. Denk hierbij aan vrouwelijke genitale verminking en kindhuwelijken.

12 Ook wel emotionele of psychische kindermishandeling genoemd.

13 CRC/C/GC/13, par. 21, onder a-d.

14 J. Tobin, *The UN Convention on the Rights of the Child*, Verenigd Koninkrijk: Oxford University Press 2019, p. 692 en 694-695. Zie ook A. Rowland, F. Gerry & M. Stanton, ‘Physical Punishment of Children’, *International Journal of Children's Rights*, 2017/25, p. 165-195. Tegelijkertijd blijft overeind dat er op basis van onderzoek vaste standaarden bestaan voor gedrag en behandeling die schadelijk is voor kinderen, los van lokale of culturele normen.

15 CRC/C/GC/13, par. 4.

16 Tobin 2019, p. 697.

17 F. Morrison & C. Houghton, ‘Children's human rights in the contexts of domestic abuse and COVID-19’, *The International Journal of Human Rights* 2023, vol. 27, p. 1353-1368.

18 S. Choudry, *Communication no. 99/2019 H.K. v Denmark*, Leiden Children's Rights Observatory, Case Note 2023/04, 5 september 2023.

19 Tobin 2019, p. 689. Zie ook CRC/C/GC/13, par. 33-36.

ten om *alle passende wetgevende, bestuurlijke, sociale en opvoedkundige maatregelen* te nemen om kindermishandeling te voorkomen, te signaleren en daar effectief op te reageren. In GC13 werkt het VN-Kinderrechtencomité deze verplichtingen nader uit. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in verschillende onderdelen: preventie, signalering en melding, onderzoek en beoordeling, behandeling en nazorg, en, indien nodig, gerechtelijke tussenkomst. In deze bijdrage blijft het onderdeel gerechtelijke tussenkomst buiten beschouwing. Hieronder volgt een korte toelichting op deze onderdelen.

- *Preventie*

Het Comité benadrukt in GC13 dat proactieve preventie een van de belangrijkste pijlers vormt voor de bescherming van kinderen tegen geweld en dat een expliciet (wettelijk) verbod op alle vormen van geweld daarvan een onmisbaar onderdeel vormt (par. 46). Preventie omvat volgens GC13 (onder meer) het bevorderen van een respectvolle, geweldvrije opvoeding en het aanpakken van onderliggende oorzaken van geweld. Deze brede en enigszins vage formulering is behoorlijk ambitieus en roept vragen op over de wijze waarop preventieve maatregelen door staten concreet moeten worden vormgegeven. Een paragraaf verderop (par. 47) wordt uiteengezet welke preventieve maatregelen op verschillende niveaus kunnen worden getroffen om geweld tegen kinderen te voorkomen. Daarbij gaat het om het doorbreken van patronen die geweld normaliseren – ook waar die samenhangen met traditionele opvattingen over genderrollen – en om het ondersteunen van ouders bij een opvoeding waarin positieve disciplinerende centraal staat. Ook wordt gewezen op de noodzaak van betere samenhang tussen de geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg en kindbescherming, evenals op het beschikbaar stellen van centra voor gezinsondersteuning voor gezinnen die in moeilijke omstandigheden verkeren en het faciliteren van opvang- en crisisvoorzieningen voor ouders (veelal vrouwen) die slachtoffer zijn van huiselijk geweld, en voor hun kinderen.²⁰

- *Vaststellen risicofactoren en melden*

Hoewel preventie op de lange termijn de grootste impact heeft, doet dit volgens het Comité geen afbreuk aan de verplichting van lidstaten om adequaat te handelen wanneer preventie onvoldoende baat heeft gehad en kinderen het slachtoffer worden van geweld. Dat vereist onder meer dat signalen van geweld vroegtijdig worden herkend, zodat passende interventies kunnen worden ingezet. Hierbij is het van belang dat professionals die met kinderen werken zich bewust zijn van de risicofactoren en indicatoren van alle vormen van geweld. Dat vergt voortdurende training in het herkennen van signalen van kindermishandeling, in het bijzonder als het gaat om geweld dat geen zichtbare sporen nalaat.²¹ Geestelijke of emotionele verwaarlozing en de schadelijke gevolgen daarvan worden vaak niet als kindermis-

handeling herkend. Hierdoor blijven deze vormen van mishandeling regelmatig onopgemerkt en worden zij niet gemeld.²² Het vergroten van kennis en bewustwording om signalen vroegtijdig te kunnen herkennen vormt slechts één onderdeel van een effectieve aanpak. Minstens zo belangrijk is dat professionals weten hoe zij vervolgens moeten handelen, waaronder het zorgvuldig en tijdig melden van (vermoedens van) kindermishandeling. In GC13 wordt dan ook benadrukt dat staten moeten voorzien in vertrouwelijke, goed toegankelijke en kindvriendelijke meldmechanismen, die 24 uur per dag beschikbaar zijn om (vermoedens van) kindermishandeling te melden. Tot slot wijst het Comité erop dat in elk geval voor alle beroepskrachten die met kinderen werken een meldplicht zou moeten gelden.

- *Doorverwijzen en onderzoek*

Meldingen van kindermishandeling moeten grondig en effectief worden onderzocht.²³ Het getuige zijn van huiselijk geweld is op zichzelf al een vorm van kindermishandeling – zoals omschreven in GC13 – daarnaast toont onderzoek aan dat dit vaak een belangrijke indicatie is dat kinderen zelf slachtoffer kunnen zijn of worden van (fysiek) geweld binnen het gezin.²⁴ Meldingen van kindermishandeling moeten door gekwalificeerd personeel met voldoende middelen tijdig, grondig en onafhankelijk worden onderzocht. Daarbij moet een aanpak worden gehanteerd waarin de rechten, belangen en het welzijn van het kind centraal staan, en waarin wordt vermeden dat het kind door het onderzoeksproces negatief wordt belast (par. 51). Hoewel professionals op grond van artikel 12 IVRK verplicht zijn de mening van het kind serieus te nemen en er gewicht aan toe te kennen, dient hierbij de kanttekening te worden gemaakt dat het betrekken of horen van kinderen in situaties van huiselijk geweld uitdagend kan zijn. Kinderen kunnen bijvoorbeeld worstelen met conflicterende loyaliteiten tussen hun ouders of angst ervaren voor mogelijke gevolgen wanneer zij over de onveiligheid thuis vertellen. Dit vereist dat professionals die in dit verband met kinderen spreken daar specifiek voor zijn opgeleid. Daarnaast geldt dat onderzoek naar signalen van kindermishandeling niet alleen zagezegd het geweld ‘correct moet vaststellen’, maar ook betrouwbaar bewijs moet opleveren voor eventuele civielrechtelijke, kindbeschermings- en strafrechtelijke procedures. In dat verband is het belangrijk dat professionals binnen het kindbeschermingssysteem multidisciplinair samenwerken met andere ketenpartners en hun werkzaamheden op elkaar

20 Tobin 2019, p. 713-714.

21 CRC/C/GC/13, par. 48-49.

22 K.A. Svevo-Cianci e.a., ‘The new UN CRC General Comment 13: “The right of the child to freedom from all forms of violence” – Changing how the world conceptualizes child protection’, *Child Abuse & Neglect* 35 (2011), p. 981.

23 Dit vloeit tevens voort uit de rechtspraak van het EHRM. Zie bijvoorbeeld: M.A.K. en R.K. t. Verenigd Koninkrijk, EHRM 23 maart 2010, m.nt. M.R. Bruning, ‘Vermoedens van kindermishandeling: actie maar uiterste zorgvuldigheid geboden!’, *NJCM-Bulletin* 2010, p. 1017-1031 en *Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France*, EHRM 4 juni 2020, Press Release, m.nt. M.R. Bruning, EHRM 2020/162.

24 United Nations Children’s Fund, *A Familiar Face: Violence in the lives of children and adolescents*, New York: UNICEF 2017, p. 21.

afstemmen. Daarbij moet voldoende aandacht zijn voor een gezamenlijke, brede inschatting van de korte- en langetermijnbehoeften van gezinnen.²⁵ De uitkomsten van deze beoordeling moeten vervolgens worden gedeeld met het kind en het gezin, waarna doorverwijzing plaatsvindt naar passende hulpverlening. Tot slot is het van belang dat de ingezette interventies goed worden gemonitord en geëvalueerd op effectiviteit en passendheid (par. 50).²⁶

- *Behandeling en herstel*

Zoals eerder genoemd, kan kindermishandeling diepe en langdurige sporen achterlaten in de ontwikkeling van kinderen.²⁷ Dat geldt in versterkte mate voor kinderen die getuige zijn van ernstig huiselijk geweld of de dodelijke afloop daarvan, zoals partnerdoding.²⁸ Artikel 39 IVRK schrijft voor dat lidstaten alle passende maatregelen nemen om het lichamelijk en geestelijk herstel van de kinderen die het slachtoffer zijn geworden van mishandeling, geweld, misbruik of verwaarlozing te bevorderen.²⁹ Uit GC13 blijkt dat passende maatregelen kunnen bestaan uit het bieden van medische, psychische, sociale en juridische hulpverlening aan het minderjarige slachtoffer. Zowel de laatstgenoemde als de betrokken familieleden en plegers van geweld hebben (zo nodig) het recht op die bijzondere zorg, in een omgeving die bevorderlijk is voor de gezondheid, zelfrespect en eigenwaarde.³⁰ De geboden hulpverlening dient adequaat en passend te zijn, in die zin dat deze afgestemd is op hetgeen het kind heeft meegemaakt. Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt dat dergelijke zorg geboden moet worden door voldoende geschoolde professionals, met expliciete aandacht voor de mening en beleving van het kind. Effectieve hulpverlening moet bovendien zonderodeloze vertraging kunnen starten. Tot slot geldt dat in het kader van nazorg – bijvoorbeeld in het geval van strafrechtelijke vervolging van een ouder – het contact tussen kind en ouders moet worden bevorderd, zolang dit niet indruist tegen het belang van het kind.³¹ Gelet op artikel 9 van het VN-Kinderrechtenverdrag moeten beslissingen over contact altijd het belang van het kind vooropstellen. In bepaalde gevallen,

zoals bij misbruik of verwaarlozing door de ouder, kan scheiding of beperking van contact (tijdelijk) noodzakelijk zijn.³²

Huiselijk geweld binnen het Nederlandse familie- en jeugdecht

Uit GC13 blijkt dat huiselijk geweld niet kan worden gezien als een louter interpersoonlijk conflict tussen (ex-)partners. Het vormt tevens een inbreuk op het recht van het kind op bescherming tegen alle vormen van geweld. Kinderen die getuige zijn van dergelijk geweld, worden beschouwd als slachtoffers van (geestelijke) kindermishandeling, waarvoor de staat een zelfstandige beschermingsplicht draagt. Tegen die achtergrond is het relevant stil te staan bij de vraag in hoeverre het Nederlandse familie- en jeugdrecht aan deze verplichting invulling geeft. In het navolgende wordt besproken op welke wijze huiselijk geweld in de Nederlandse familie- en jeugdrechtspraktijk wordt herkend, onderzocht en meegewogen, en welke knelpunten daarbij zichtbaar worden. Een belangrijke kanttekening bij de hierna volgende analyse is dat deze hoofdzakelijk is gebaseerd op de beperkte hoeveelheid beschikbare Nederlandse juridische literatuur en een beperkt aantal uitspraken op rechtspraak.nl. Deze bronnen bieden enigszins inzicht in de manier waarop huiselijk geweld juridisch wordt geduid binnen het Nederlandse familie- en jeugdrecht, maar geven geen volledig beeld van de wijze waarop signalen van huiselijk geweld in de dagelijkse praktijk van de rechtspraak en de kinderbeschermingsketen worden herkend, onderzocht en meegewogen.³³ Empirisch onderzoek (vanuit een juridische invalshoek) is op dit punt schaars. De hier gepresenteerde bevindingen moeten daarom worden gelezen als een voorzichtige en beknopte analyse van de juridische duiding in de beperkt beschikbare literatuur en de openbaar gepubliceerde uitspraken. Naar ons oordeel is aanvullend, uitgebreider empirisch onderzoek nodig om een vollediger beeld te krijgen van de huidige praktijk.³⁴

Voortgezet ouderschap als uitgangspunt: huiselijk geweld als uitzondering op de hoofdregel

Uitgangspunt in het familierecht is dat ouders na een scheiding gezamenlijk verantwoordelijk blijven voor de verzorging en opvoeding van hun kinderen. In dat kader is wettelijk vastgelegd dat ouders gezamenlijk een

25 Hierbij moet ook de mening van het desbetreffende gezin worden betrokken.

26 Tobin 2019, p. 720.

27 A.H. Teeuw, 'Langetermijngevolgen van kindermishandeling', in: E. van de Putte, I. Russel & A. Teeuw, (red.), *Medisch handboek kindermishandeling*, Houten: Bohn Stafleu van Loghum 2024, p. 543-546.

28 L.I. Brunke, 'Making Children Visible: Femicide and Child Protection under the UNCRC', *Human Rights Review* 2025, vol. 1, p. 55-76. Zie ook P. Ferrara e.a., 'Challenges Confronted by Orphans of Gender-Based Violence Victims', *The Journal of Pediatrics* 2024, vol. 265, p. 1-4. Wanneer een kind een ouder verliest door toedoen van de ander ontstaat een extra laag van complexiteit en emotionele belasting. Kinderen worden vaak dubbel getroffen, bijvoorbeeld doordat één ouder overlijdt en de ander wordt gearresteerd of suicide pleegt. Zij verliezen hun primaire hechttingsfiguren, raken hun vertrouwde omgeving kwijt en worden geconfronteerd met strafrechtelijke procedures en stigmatisering. Brunke benadrukt dat zonder adequate juridische en sociale ondersteuning het risico groot is dat deze kinderen langdurig in een kwetsbare positie zullen verkeren.

29 CRC/C/GC/8, par. 37.

30 CRC/C/GC/13, par. 52.

31 CRC/C/GC/13, par. 53.

32 Tobin 2019, p. 309, 322 & 331.

33 Hiermee wordt bedoeld op zaken in het kader van het vaststellen van een omgangs- of gezagsregeling of het opleggen van een kinderbeschermingsmaatregel, zoals een ondertoezichtstelling.

34 Zie in dit verband ook L. Kostense, R. Nieuwboer & S.W.M. de Jong, 'Tussen werkelijkheid en weergave: een vergelijking van de rechtswetenschappelijke methoden van rechtspraakonderzoek via rechtspraak.nl en dossieronderzoek bij gerechtelijke instanties', *NJB* 2025/2339, p. 2590-2598.

ouderschapsplan opstellen waarin zij afspraken vastleggen over zorgtaken, informatie-uitwisseling en kinderalimentatie.³⁵ Bovendien heeft een kind op grond van artikel 1:377a BW het recht op omgang met beide ouders, ook wanneer een van hen niet (meer) met het gezag is belast. De onderliggende gedachte is dat een scheiding de partnerrelatie beëindigt, maar niet het gezamenlijke ouderschap.³⁶ Deze benadering veronderstelt dat ouders na scheiding in staat zijn om op constructieve en respectvolle wijze te communiceren en tot gezamenlijke keuzes te komen over de opvoeding van het kind. Er zijn echter ook situaties waarin dit uitgangspunt moeilijk vol te houden is, bijvoorbeeld bij (hoog)conflictscheidingen of bij huiselijk geweld dat voortduurt na de scheiding.³⁷ In het laatste geval blijft de veronderstelling van gelijkwaardigheid niet altijd houdbaar. Bij geweld of dwang kunnen omgang en gezag namelijk dienen als middelen waarmee de machtsongelijkheid tussen de pleger- en slachtofferouder voortduurt, met het kind als kwetsbaar speelstuk daartussen. Uit onderzoek van Lünemann & Lünemann blijkt dat het gezamenlijk gezag na scheiding doorgaans wordt voortgezet, ook bij signalen van dergelijk (ex-)partnergeweld.³⁸ Deze keuze lijkt te worden gedragen door de overtuiging dat het kind in beginsel gebaat is bij contact met beide ouders en bij het behoud van gezamenlijk gezag. Die overtuiging wordt mede ondersteund door de rechtspraak van het EHRM, dat staten op grond van artikel 8 EVRM aanspoort tot vergaande inspanningen om het contact tussen ouder en kind te bevorderen.³⁹ In recente uitspraken – zoals *I.M. e.a. tegen Italië* – heeft het Hof echter verduidelijkt dat de veiligheid van het kind onder omstandigheden zwaarder kan wegen dan het recht op omgang.⁴⁰ De vraag is in hoeverre dit uitgangspunt ook in de Nederlandse praktijk voldoende wordt weerspiegeld.

Onvoldoende onderzoek naar (signalen van) huiselijk geweld binnen de rechtspraak

De nadruk op voortgezet ouderschap na de scheiding heeft ook invloed op de manier waarop signalen van huiselijk geweld worden onderzocht en (mee)gewogen

in het familierecht. Hoewel artikel 31 van het Verdrag van Istanbul staten verplicht om signalen van geweld expliciet te betrekken bij gezags- en omgangsbesluiten, ontbreekt in Nederland een dergelijke (wettelijke) verplichting.⁴¹ Goed denkbaar is dat het voor rechters lastig is om onderscheid te maken tussen daadwerkelijke signalen van huiselijk geweld en situaties waarin een beroep daarop vooral onderdeel lijkt te zijn van de strijd tussen ouders. Rechters kunnen, om een dergelijk onderscheid te kunnen maken, gebruikmaken van risicoscreeningsinstrumenten die kunnen helpen bij het inschatten van de aard en ernst van geweld.⁴² Uit onderzoek blijkt echter dat deze instrumenten in de praktijk slechts zelden worden gebruikt.⁴³ Daarnaast stellen Avontuur en Van Hoof dat signalen van huiselijk geweld in rapportages van de Raad voor de Kinderbescherming meestal slechts zijdelings worden benoemd en zelden diepgaand worden onderzocht.⁴⁴ Bovendien richt het onderzoek van de Raad zich primair op het kind, terwijl de mogelijke risico's voor de ouder die slachtoffer is van (ex-)partnergeweld doorgaans buiten beschouwing blijven.⁴⁵ Dat er in de praktijk weinig structureel onderzoek wordt gedaan naar (signalen van) huiselijk geweld in procedures omtrent omgang of gezag, kan ook mogelijk samenhangen met de manier waarop rechters worden aangespoord om met (hoog)conflictscheidingen om te gaan. Uit onderzoek blijkt dat in circa de helft van dergelijke scheidingen sprake is van huiselijk geweld.⁴⁶ Niettemin lijkt in beleidsdocumenten, zoals het *Visiedocument Scheiding en Omgang* van de Raad voor de Rechtspraak – waarin wordt beschreven hoe de rechtspraak het proces van (hoog)conflictscheidingen kan inrichten om de negatieve gevolgen voor kinderen zo veel mogelijk te beperken – iedere problematische scheiding met

35 Art. 815 lid 3 Rv.

36 *Kamerstukken II* 2002/03, 28600 VI, nr. 105, p. 2.

37 In de volksmond ook wel vechtscheiding of complexe scheiding genoemd.

38 K. Lünemann e.a. 2025, p. 5. Daarbij moet worden opgemerkt dat het onderzoek is gebaseerd op een analyse van gepubliceerde uitspraken. Omdat niet alle uitspraken worden gepubliceerd, kan op basis van deze methode geen volledig beeld worden verkregen. Zie hierover ook L. Kosten- se, R. Nieuwboer & S.W.M. de Jong, 'Tussen werkelijkheid en weergave: een vergelijking van de rechtswetenschappelijke methoden van rechtspraakonderzoek via rechtspraak.nl en dossieronderzoek bij gerechtelijke instanties', *NJB* 2025/2339, p. 2590-2598.

39 K. Lünemann & M. Lünemann, *Als contact niet vanzelfsprekend is na scheiding. Een verkennend onderzoek naar passende hulp en ondersteuning aan kinderen en ouders wanneer contact tussen kind en een van de ouders niet in het belang van het kind is*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut 2024, p. 37. Zie bijvoorbeeld: EHRM 17 april 2012, 805/09 (*Pascal/Roemenië*) en EHRM 11 juni 2013, 20255/12 (*Prizzia/Hongarije*).

40 EHRM 10 november 2022, appl. nr. 25426/20 (*I.M. e.a. t. Italië*), par 113, 117-122. K.A.M. van der Zon, 'I.M. t. Italië (EHRM, nr. 25426/20) – Kinder mishandeling of ouderverschieting?', *EHRC Updates* 2020. Zie ook: EHRM 17 oktober 2023, 15646/18 *Bizdiga t. Moldavië*, par. 62.

41 In het Nederlandse Burgerlijk Wetboek wordt (ex-)partnergeweld of huiselijk geweld niet expliciet genoemd als een factor waarmee de rechter rekening moet houden bij het nemen van een beslissing over omgang. Art. 1:377a lid 1 BW bepaalt dat een kind recht heeft op omgang met zijn ouders en met anderen met wie het een nauwe persoonlijke betrekking heeft. De ouder die niet met het gezag is belast, heeft zowel het recht als de plicht tot omgang met het kind. In lid 3 van hetzelfde artikel worden vier gronden genoemd waarop de rechter omgang kan ontzeggen. Deze gronden hebben gemeen dat zij allemaal betrekking hebben op situaties waarin omgang een bedreiging vormt voor het welzijn van het kind. Huiselijk geweld wordt daarbij echter niet als zelfstandige ontzeggingsgrond genoemd.

42 C. de Ruiter, M. Marzolla & N. Ramkers, 'De conflictscheiding als complexe gezinsproblematiek. Waarom screening op huiselijk geweld essentieel is', *Pedagogiek* 2020, 40(2), p. 205-231. Een relevant risicoscreeningsinstrument is bijvoorbeeld de MASIC screening. De MASIC (*Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns*) kan worden ingezet bij (conflict)scheidingen om eventuele signalen van partnergeweld in kaart te brengen. Het instrument richt zich op de dynamiek tussen de partners en wordt afzonderlijk bij beide partijen afgenomen.

43 K. Lünemann e.a. 2025, p. 12.

44 K. Lünemann e.a. 2025, p. 15-16 en 19.

45 G.A.P. Avontuur & M.J. van Hoof, 'Gezag en omgang in de context van dwingende controle/intieme terreur', *NJB* 2024/1302, p. 1617-1623. Het is belangrijk op te merken dat dit ook door Regioplan is aanbevolen. Zie K. de Vaan, H. Harthoorn & K. Martina, 'Gendersensitiviteit in de Nederlandse aanpak van huiselijk geweld, Nadere concretisering van de GREVIO-aanbevelingen', *Regioplan Beleidsonderzoek*, 27 januari 2021, p. 40.

46 C. de Ruiter & B. van Pol, 'Mythen over conflictscheidingen: Een onderzoek naar de kennis van juridische en sociale professionals', *Family & Law*, mei 2017, p. 8.

kinderen vooral te worden bestempeld als een communicatieprobleem tussen ouders, dat met hulpverlening of mediation kan worden opgelost.⁴⁷ Op welke wijze huiselijk geweld moet worden onderzocht en meegewogen in de (familie)rechtspraak blijft onvermeld. Daarmee schept het Visiedocument een handelingskader waarin rechters worden aangemoedigd om te werken aan herstel van communicatie en samenwerking, ook in gevallen waarin (mogelijk) sprake is van huiselijk geweld. Avontuur stelt dat huiselijk geweld hierdoor wordt 'gereduceerd tot relationele disfunctie', waarbij het gewicht van huiselijk geweld compleet uit beeld raakt.⁴⁸ Dat er in de praktijk niet altijd onderzoek wordt gedaan naar (signalen van) huiselijk geweld, hangt mogelijk ook samen met het feit dat deze signalen door advocaten niet altijd onder de aandacht van de rechter worden gebracht. Uit onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat advocaten dit soms nalaten uit vrees dat het benoemen van geweld als 'niet-constructief' wordt gezien of de procespositie van hun cliënt zou kunnen schaden. Volgens hen leeft binnen de rechtspraak het idee dat het verleden moet worden losgelaten en dat de nadruk moet liggen op de samenwerking tussen ouders in de toekomst. Hierdoor blijven patronen van dwingende controle of structurele onveiligheid vaak onbesproken en wordt het benoemen van huiselijk geweld soms uitgelegd als ouderverstoting of diskwalificatie van de andere ouder.⁴⁹ Deze bevindingen maken duidelijk dat het essentieel is dat rechters (en andere procesdeelnemers) signalen van huiselijk geweld actief betrekken bij hun afwegingen over de veiligheid en het belang van het kind.⁵⁰

Passende hulpverlening?

Uit de literatuur komt het beeld naar voren dat huiselijk geweld niet alleen in het familierecht vaak onderbelicht blijft, maar ook binnen de jeugdhulp en jeugdbescherming nog te weinig aandacht bestaat voor de impact ervan op kinderen die in onveiligheid opgroeien.⁵¹ Zo lijkt in de praktijk vaak een grondige analyse van de onderliggende problematiek te ontbreken, mede door beperkte kennis over dit thema en de aanname dat sprake is van een (hoog)conflictscheiding die aan beide ouders te wijten is.⁵⁰ Gedrag van kinderen, zoals agressie of teruggetrokkenheid, wordt vaak losgekoppeld van hun eerde-

re traumatische ervaringen thuis, terwijl dit een direct gevolg kan zijn van huiselijk geweld dat soms ook na de scheiding voortduurt. In de praktijk weigeren plegers regelmatig noodzakelijke hulpverlening of geven zij geen toestemming voor psychologische ondersteuning van het kind. Hoewel het begrijpelijk is dat hulpverleners handelen binnen de beperkingen van de beschikbare middelen (en tijd) en dat van hen een zekere mate van meerzijdige partijdigheid wordt verwacht als zij met kinderen en ouders werken, betekent dit niet automatisch dat dit het belang van het kind dient. Te ver doorgevoerde neutraliteit kan er juist toe leiden dat structurele onveiligheid of machtsongelijkheid tussen ouders onvoldoende wordt herkend.⁵² In dit verband benadrukken Hendriks en Vledder ons inziens terecht dat hulpverleners kritisch zouden moeten doorvragen naar de motieven van een ouder die hulpverlening weigert.⁵³

Het kind als vergeten slachtoffer

Doordat (signalen van) huiselijk geweld vaak niet grondig worden onderzocht of daaraan beperkt gevolgen worden verbonden, blijft de impact ervan op kinderen onderbelicht. Kinderen worden in zaken met huiselijk geweld nog (te) vaak als toeschouwers van een ouderlijk conflict gezien, in plaats van als directe slachtoffers. Uit de derde cohortstudie van het Verwey-Jonker Instituut blijkt echter dat in ongeveer de helft van de gezinnen waarin partnergeweld voorkomt, tevens sprake is van fysiek geweld jegens de kinderen. Wanneer het getuige zijn van kindermishandeling ook wordt meegewogen, blijkt zelfs 91% van de kinderen slachtoffer te zijn van kindermishandeling.⁵⁴ De nauwe verwevenheid tussen partnergeweld en kindermishandeling maakt onzes inziens duidelijk dat geweld van de ene ouder tegen de ander niet buiten beschouwing kan blijven bij beslissingen in het familie- en jeugdrecht. Daarnaast geven sommige advocaten aan dat er in de huidige rechtspraak weinig aandacht lijkt te zijn voor de impact van geweld op de ouder-kindrelatie en de opvoedvaardigheden van de betrokken ouders. Zij signaleren dat hierdoor de indruk kan ontstaan dat opvoedvaardigheden nauwelijks relevant zijn voor beslissingen over gezag en omgang, terwijl bij signalen van huiselijk geweld geldt dat omgang niet als vanzelfsprekend moet worden nagestreefd, zonder toetsing of dit daadwerkelijk bijdraagt aan het welzijn en de bescherming van het kind.⁵⁵ Hendriks en

47 De Rechtspraak, *Visiedocument Rechtspraak (echt)scheiding ouders met kinderen*, Den Haag: de Rechtspraak 2016, p. 4 en 18.

48 G.A.P. Avontuur, 'Het negeren van huiselijk geweld is een systeemfout bij de aanpak van 'complexe' scheidingen', *NJB* 2022/2696, p. 3128-3135.

49 K. Lünemann e.a. 2025, p. 32-34. Dit neemt uiteraard niet weg dat in sommige gevallen daadwerkelijk sprake is van ouderverstoting.

50 Zie ook artikel 31 van het Verdrag van Istanbul over de verplichting voor verdragspartijen om bij de vaststelling van omgangs- en gezagsbeslissingen rekening te houden met gevallen van huiselijk geweld. Dit betekent dat een dergelijke regeling niet (zonder meer) mag worden vastgesteld als dit de veiligheid van het slachtoffer of de kinderen in gevaar brengt. Zie ook: K.D. Lünemann & M.K.M. Lünemann, 'Veiligheid eerst, contact als het kan', *REP* 2025/280.

51 A. Hendriks & M. Mansvelt, 'Trauma-geïnformeerd werken in huiselijk-geweldzaken: het begint met de erkenning van het geweld', *Justitiële verkenningen: Documentatieblad van het Ministerie van Justitie* 2025, 51(1). Zie ook G.A.P. Avontuur *NJB* 2022/2696, p. 3128-3135.

52 A. Hendriks & M. Mansvelt 2025, 51(1), p. 61-76. Dit kan ertoe leiden dat gezinsleden worden verwezen naar hulpverlening die gericht is op het verbeteren van de ouderlijke communicatie, het versterken van de weerbaarheid van het kind ten opzichte van de pleger-ouder of het opleggen van een (omgangs)ondertoezichtstelling, terwijl het onderliggende huiselijk geweld niet wordt herkend en de ingezette interventies daardoor niet aansluiten bij de aard van het probleem.

53 A. Hendriks & I. Vledder, 'Met liefde heeft het niets te maken, Amsterdam: Cargo 2025, p. 182-184. Een dergelijke weigering zou volgens hen niet zonder meer als een legitiem of gelijkwaardig ouderlijk standpunt mogen worden beschouwd.

54 M. Steketee e.a., *Huiselijk geweld: een complex en hardnekkig probleem. Derde Cohortstudie*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut 2023, p. 59. Zie ook G.A.P. Avontuur & M.J. van Hoof, *NJB* 2024/1302, p. 1619.

55 Zoals art. 3 IVRK dit voorschrijft. Zie ook A. Hendriks & I. Vledder 2025, p. 180-181 en K. Lünemann & M. Lünemann 2024, p. 40-41.

Vledder benadrukken in dit verband dat de aandacht verschoven moet worden van het ouderlijk recht op omgang naar het recht van het kind op een veilige en stabiele relatie met een ouder, waarbij de impact van het schadelijke gedrag van een pleger-ouder in overweging wordt genomen in rechterlijke beslissingen.⁵⁶

Ondanks dat kinderen geen procespartij zijn in omgangs- en gezagszaken, kunnen zij door middel van het hoorrecht in deze procedures worden betrokken. Een beknopte bespreking van dit hoorrecht kan in deze bijdrage dan ook niet achterwege blijven. Kinderen van 12 jaar en ouder hebben op grond van artikel 809 Rv het recht om door de rechter in de gelegenheid te worden gesteld om te worden gehoord.⁵⁷ Waar voorheen vooral kinderen van 12 jaar of ouder werden uitgenodigd voor het zogenoemde kindgesprek, is de afgelopen jaren een verschuiving zichtbaar: rechtbanken en gerechtshoven nodigen inmiddels kinderen vanaf 8 jaar uit om hun mening kenbaar te maken.⁵⁸ De kwaliteit en diepgang van deze gesprekken verschillen echter sterk per rechter. In de praktijk duren de gesprekken vaak niet langer dan tien tot vijftien minuten, waardoor het lastig kan zijn om een volledig beeld te krijgen van de situatie. Zeker in complexe zaken waarin (mogelijk) sprake is van huiselijk geweld, kan het voor kinderen moeilijk zijn daar openlijk over te spreken. Dat geldt in het bijzonder wanneer zij door de ouder worden gebracht bij wie zij zich onveilig voelen en na afloop met diezelfde ouder moeten terugkeren.⁵⁹ Tegen deze achtergrond rijst de vraag in hoeverre het kindgesprek in zijn huidige vorm in dit type zaken recht doet aan het doel van het hoorrecht: het daadwerkelijk meewegen van de stem van het kind in de besluitvorming. Wanneer het gesprek beperkt blijft tot een kort, eenmalig moment, zonder ruimte om vertrouwen op te bouwen, verliest het mogelijk ten dele zijn betekenis voor de uiteindelijke beslissing.

Gebrekkige afstemming tussen rechtsgebieden

Ten slotte vormt de gebrekkige afstemming tussen de verschillende rechtsgebieden en instanties binnen de hulpverlening en kindbeschermingsketen een belangrijk knelpunt in zaken waarin huiselijk geweld speelt. Illustratief is dat het familierecht en het strafrecht, hoewel zij in bepaalde gevallen met dezelfde gezinnen en gebeurtenissen te maken hebben, grotendeels los van

elkaar opereren.⁶⁰ Hierdoor ontbreekt een geïntegreerde benadering waarin de veiligheid van kinderen en ouders structureel wordt meegenomen in beslissingen binnen beide rechtsgebieden. Informatie over lopende strafzaken, aangiften of contactverboden komen bijvoorbeeld niet altijd bij de familierechter terecht, waardoor beslissingen over gezag en omgang soms worden genomen zonder volledig zicht op

veiligheidsrisico's.⁶¹ Avontuur en Van Hoof signaleren dat familierechters regelmatig beslissingen nemen zonder kennis van lopende strafzaken of opgelegde contactverboden, omdat informatie uit het strafrecht niet automatisch wordt gedeeld.⁶² Zo kan het dus voorkomen dat er een contactverbod wordt opgelegd voor de ex-partner en er tegelijkertijd een verplichte omgangsregeling is met de kinderen.⁶³ Tegelijkertijd verdient nuance hier aandacht. Binnen het huidige juridische kader dienen (familie)rechters hun beslissingen in beginsel te nemen op basis van de door procespartijen aangeleverde informatie. Artikel 24 Rv bepaalt immers dat de rechter bij zowel het onderzoek als bij zijn beslissing in de zaak in beginsel is gebonden aan hetgeen partijen aanvoeren. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de (familie)rechter een inspanningsverplichting heeft om omgang tussen beide ouders tot stand te brengen en te bevorderen dat het kind na een scheiding op evenwichtige wijze door beide ouders wordt verzorgd. De uitspraak van de rechtbank Zeeland-West-Brabant van 1 mei 2025 illustreert de aanzienlijke mate van complexiteit die hierbij speelt, ook in de gevallen dat de familierechter wel op de hoogte is van opgelegde maatregelen in het strafrecht. Hoewel de bedreigingen van de vader aan het adres van de moeder hadden geleid tot een contact- en locatieverbod, koos de kinderrechter voor toewijzing van de ondertoezichtstelling om toezicht en hulpverlening mogelijk te maken. Daarbij benadrukte de rechter het belang van regievoering, behandeling van de vader en het verkrijgen van inzicht in de strafrechtelijke procedure, juist omdat dit effect heeft op het contact met kinderen. De kinderrechter stelt dat de ondertoezichtstelling een middel is om verplichte hulpverlening in te zetten, de veiligheid van de moeder en de ontwikkeling van de kinderen te waarborgen, en de moeder te ontlasten doordat de GI de verdere hulpverlening kan coördineren en de contacten met de vader overneemt. Het contactverbod wordt niet miskend als relevant voor de omgangsregeling, maar lijkt binnen een bredere belangenafweging te worden geplaatst, gericht op herstel en veiligheid.⁶⁴ Hoewel dit begrijpelijk is vanuit het uitgangspunt dat de rechter het contact tussen ouder en kind moet bevorderen, moet worden gewaakt dat straf-

56 A. Hendriks & I. Vledder 2025, p. 181.

57 Zie ook art. 12 IVRK en de daarbij behorende General Comment; Committee on the rights of the child (20 July 2009), *General Comment No. 12 (2009). The right of the child to be heard, CRC/C/GC/12*.

58 Zie Wet wijziging van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten in verband met de verbetering van de rechtsbescherming van kinderen en ouders bij maatregelen van kindbescherming (Wet versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming). Het wetsvoorstel verlaagt de leeftijd voor het hoorrecht naar 8 jaar en wordt begin 2026 ter advisering aan de Raad van State voorgelegd. Voor de gerechtshoven is de leeftijdsgrens voor het hoorrecht van kinderen inmiddels verlaagd naar 8 jaar. De Rechtspraak, Procesreglement verzoekschriftprocedures familie zaken gerechtshoven, vijftiende versie, 1 januari 2025, p. 35.

59 Hiermee wordt voornamelijk gedoeld op het kindgesprek in het kader van het vaststellen van een gezags- en omgangsregeling door de familierechter. Zie: K. Lünemann & M. Lünemann 2024, p. 42.

60 A. Hendriks & M. Mansvelt 2025, p. 65-67.

61 'Zij een noodknop, hij een sepot', <https://www.groene.nl/artikel/zij-een-noodknop-hij-een-sepot>, 19 november 2025.

62 G.A.P. Avontuur & M.J. van Hoof, *NJB* 2024/1302, p. 1619. Zie ook K. Lünemann e.a 2025, p. 58-60.

63 L.F.M. Ansems, 'Naar een geïntegreerde aanpak van huiselijk geweld. Trans-Atlantische inzichten en een Rotterdamse pilot', *NJB* 2019/1561, p. 5-6.

64 Rb. Zeeland-West-Brabant, ECLI:NL:RBZWB:2025:2671, r.o. 6.5- 6.8.

rechtelijke maatregelen, zoals een contactverbod, in de familierechtelijke beoordeling niet te beperkt worden meegewogen wanneer uit het strafrechtelijke kader signalen naar voren komen die wijzen op veiligheidsrisico's voor de slachtoffer-ouder of het kind.⁶⁵ Dat een contactverbod in sommige gevallen juist wel een reden vormt voor om geen omgangsregeling vast te stellen, blijkt bijvoorbeeld uit een uitspraak van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden uit 2021. Daarin woog het hof het opgelegde contactverbod als een praktische factor mee bij de beslissing om geen omgangsregeling te bepalen.⁶⁶

Voldoet Nederland aan de verwachtingen van het VN-Kinderrechtencomité?

GC13 biedt een normatief kader voor de wijze waarop staten uitvoering dienen te geven aan artikel 19 IVRK, dat hen verplicht kinderen te beschermen tegen alle vormen van geweld – ook wanneer dit geweld niet rechtstreeks (fysiek) tegen het kind is gericht. Hoewel de hiervoor besproken knelpunten laten zien dat kinderen binnen het familie- en jeugdrecht nog niet altijd als volwaardige slachtoffers lijken te worden erkend en dat daarbij behorende beschermingsmaatregelen achterblijven, zijn ook positieve ontwikkelingen waar te nemen. Het is belangrijk om ook deze recente ontwikkelingen te belichten. In het navolgende wordt daarom besproken in hoeverre het Nederlandse familie- en jeugdrecht aan de door het VN-kinderrechtencomité geformuleerde verwachtingen voldoet.⁶⁷

Voorkomen is beter dan genezen

De afgelopen tijd is binnen Nederland langzaam maar zeker sprake van toenemende aandacht voor (de preventie van) huiselijk geweld. Publiekscampagnes zijn gestart om de samenleving te wijzen op signalen van onveiligheid en eind september 2025 werden de voorstellen uit de initiatiefnota van Kamerlid Mutluer over femicide – erkenning en aanpak van gendergerelateerd dodelijk geweld – door een meerderheid van de Tweede Kamer omarmd. Naar aanleiding daarvan zijn ook enkele moties op dit terrein aangenomen. In het licht van GC13 is het positief te noemen dat ook aandacht wordt gevraagd voor de positie van kinderen en de wijze waarop zij door

dit geweld worden geraakt, al zou dit onze inziens wel meer expliciet naar voren mogen worden gebracht.⁶⁸ Ook het voornemen om een integraal nationaal actieplan op te stellen is een belangrijke stap vooruit. In dit plan komt naar voren dat gendergerelateerd geweld zal worden aangepakt aan de hand van vijf onderdelen: voorkomen, beschermen, vervolgen, nazorg en beleid. Daarbij wordt terecht het belang benadrukt van nauwe samenwerking en effectieve informatie-uitwisseling tussen ministeries, politie, justitie en hulpverleningsinstanties – een ontwikkeling die zonder meer valt toe te juichen in het licht van GC13.⁶⁹ Daarnaast heeft demissionair staatssecretaris Pouw-Verweij aangekondigd structureel 12 miljoen euro extra per jaar beschikbaar te stellen om het aantal veilige opvangplekken voor vrouwen én hun kinderen uit te breiden. Tevens van belang is dat naar verwachting voor de zomer van 2026 een voorstel tot afzonderlijke strafbaarstelling van psychisch geweld in consultatie zal worden gebracht.⁷⁰ Gezien het feit dat huiselijk geweld en kindermishandeling zich in veel meer verschijningsvormen manifesteren dan enkel zichtbare blauwe plekken, vormt dit wat ons betreft een noodzakelijke stap om meer vormen van geweld te voorkomen en te bestrijden. Daarbij mag echter niet worden vergeten dat enkel het vastleggen van een verbod in de wet niet volstaat. Een strafbaarstelling is slechts van meerwaarde wanneer deze in de praktijk handhaafbaar en uitvoerbaar blijkt. Dat vergt niet alleen een duidelijke juridische afbakening van wat onder psychisch geweld wordt verstaan, maar ook voldoende kennis en deskundigheid bij politie, justitie en hulpverlening om dergelijke signalen tijdig te herkennen en te bewijzen. Zonder structurele investering in training, samenwerking en ondersteunende voorzieningen dreigt het risico dat een dergelijke bepaling vooral symbolisch blijft, terwijl slachtoffers van fysiek onzichtbaar geweld in de praktijk nog steeds onvoldoende worden beschermd.⁷¹

Vaststellen van risicofactoren en melden

Een belangrijk knelpunt wat in de literatuur wordt gesignaleerd is dat het herkennen van huiselijk geweld, vooral in de vorm van dwingende controle of intieme terreur, nog steeds lastig blijkt te zijn. Deze subtiele vormen van geweld worden vaak niet tijdig onderkend of gemeld. Op dit punt is in Nederland nog veel werk te verzetten, met name wat betreft scholing en bewustwording bij professionals. Tegen deze achtergrond besprak de Tweede Kamer in september 2025 een initiatiefnota van Van der Werf, waarin werd gepleit voor een wettelijke meldplicht voor professionele hulpverleners. De nota benadrukt daarnaast het belang van betere

65 Zie bijvoorbeeld ook Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 28 augustus 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:5305 & Gerechtshof 's-Hertogenbosch. ECLI:NL:GHSHE:2025:2399 waarin de gerechtshoven uitvoerig ingaan op de manier waarop huiselijk geweld in eerste aanleg onvoldoende werd onderkend.

66 Hof Arnhem-Leeuwarden 21 januari 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:771, r.o. 5.5. en 5.9.

67 Ook hier zij gewezen op de eerder gemaakte kanttekening dat de bevindingen zijn gebaseerd op de juridische literatuur en de gepubliceerde uitspraken op rechtspraak.nl die over dit onderwerp beschikbaar zijn. Deze bronnen geven wel inzicht in de wijze waarop het Nederlandse rechtssysteem met huiselijk geweld omgaat, maar bieden geen volledig beeld van de dagelijkse praktijk. Hiervoor is empirisch onderzoek nodig.

68 'Verslag van een notaoverleg, gehouden op 22 september 2025, over de Initiatiefnota van het lid Mutluer over femicide – erkenning en aanpak van gendergerelateerd dodelijk geweld', online te raadplegen via: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-1219803.pdf>.

69 Verslag van een notaoverleg, p. 53 en 68-69.

70 Verslag van een notaoverleg, p. 56.

71 A.E. Goldberg e.a., *Psychisch geweld in het strafrecht Een verkennend onderzoek naar de strafrechtelijke aanpak van psychisch geweld 2025*, Groningen: University of Groningen Press, p. 68, 71 en 79.

scholing: hulpverleners, maar ook rechters zouden getraind moeten worden om huiselijk geweld beter te kunnen herkennen.⁷² Zoals benoemd, onderstreept het VN-Kinderrechtencomité in GC13 dat staten moeten voorzien in goed toegankelijke, 24-uurs meldmechanismen, ondersteund door een wettelijke meldplicht voor beroepskrachten. Vanuit kinderrechtelijk perspectief is een meldplicht derhalve verdedigbaar, maar deze is slechts effectief indien het systeem voldoende capaciteit heeft om meldingen adequaat te verwerken. Uit onderzoek van de Inspectie voor de Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) blijkt dat kwetsbare gezinnen (onder meer) vanwege een structurele stijging van het aantal meldingen geregeld lang moeten wachten voordat Veilig Thuis een melding kan oppakken.⁷³ Naar ons oordeel zou deze capaciteitsproblematiek zwaarder moeten meewegen in de overweging voor een eventuele meldplicht, evenals het risico dat een meldplicht er mogelijk toe leidt dat ouders zorg of hulp gaan mijden. Een verplichte meldcode, in combinatie met gerichte scholing van professionals zodat zij uiteenlopende – ook niet-fysieke – vormen van geweld beter kunnen herkennen, en het stimuleren van het gebruik van deze meldcode, zoals momenteel in Nederland geldt, verdient daarom onze voorkeur. Volgens ons biedt deze aanpak vooralsnog de beste kansen om signalen van kindermishandeling tijdig in beeld te krijgen en te melden.

Onderzoek en beoordeling

Een ander knelpunt is dat slachtoffers van huiselijk geweld in familierechtelijke procedures nog geregeld tekort lijken te worden gedaan. Wanneer geweld wordt afgedaan als onderdeel van een ‘conflictscheiding’ of wordt gepresenteerd als ‘waar twee vechten, hebben twee schuld’, ontbreekt een zorgvuldige en objectieve beoordeling van de aard en ernst van het geweld. Daarmee lijkt de huidige praktijk moeilijk te verenigen met de verplichtingen die voortvloeien uit GC13, waarin het VN-Kinderrechtencomité benadrukt dat staten zorgvuldig moeten onderzoeken of sprake is van huiselijk geweld. Ook het toezichtsorgaan van het Verdrag van Istanbul (GREVIO) heeft recent zorgen geuit over het feit dat huiselijk geweld in de Nederlandse rechtspraak vaak wordt beschouwd als een wederzijds conflict, in plaats van te worden begrepen binnen de context van macht en controle, waarbij één partner de ander domineert. Daarbij is tevens zorgelijk dat de negatieve impact van dergelijk geweld op kinderen onvoldoende tot uitdrukking komt in wetgeving, richtlijnen en de (rechts)praktijk, aldus GREVIO.⁷⁴ Om die reden is het van belang dat de instanties in de jeugdbeschermingsketen en de rechtspraak in zaken waarin (signalen van) huiselijk geweld een rol spelen, beschikken over duidelijke richtlijnen voor risicotaxatie en feitelijke vaststelling. Hendriks en Vledder wijzen erop dat professionals

in dergelijke procedures concreet zouden moeten beschrijven welk gedrag ouders vertonen en wat de (eventueel schadelijke) gevolgen daarvan zijn voor het kind, om te voorkomen dat beslissingen worden gebaseerd op percepties en het haast onvoorwaardelijke uitgangspunt van voortgezet ouderschap na de scheiding in plaats van feiten.⁷⁵ Ook het Verdrag van Istanbul (art. 31) verplicht staten om bij beslissingen over gezag en omgang expliciet rekening te houden met geweld binnen het gezin en de veiligheid van betrokkenen te waarborgen. Recente rechtspraak van het EHRM lijkt in deze lijn te liggen: het recht van ouders op omgang is niet absoluut en kan worden beperkt wanneer de veiligheid van het kind in het gedrang komt.⁷⁶ Een positieve ontwikkeling is dat dit uitgangspunt ook in Nederland voorzichtig begint door te klinken. In sommige uitspraken leggen rechters meer nadruk op de bescherming van de slachtoffer-ouder en het kind in situaties van (vermoedelijk) huiselijk geweld, waarbij signalen van geweld vaker worden opgevat als indicaties dat de veiligheid en ontwikkeling van het kind in het geding zijn.⁷⁷ Zo oordeelde het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden op 20 mei 2025 dat signalen van huiselijk geweld altijd nader onderzoek vereisen, omdat deze directe aanwijzingen kunnen vormen dat ook de kinderen slachtoffer zijn of kunnen worden van geweld. Het hof benadrukt dat partnergeweld niet uitsluitend kan worden gezien als een conflict tussen ouders onderling, maar als een omstandigheid die de veiligheid, het welzijn en de ontwikkeling van het kind rechtstreeks raakt. Het hof plaatst deze overweging in het licht van internationale kinderrechtenverplichtingen en verwijst daarbij expliciet naar artikel 19 IVRK en naar de nadere uitleg daarvan in GC13. Daarmee maakt het hof onzes inziens duidelijk dat deze internationale normen richtinggevend horen te zijn voor de familierechter bij beslissingen over gezag en omgang in situaties waarin sprake is van (vermoedens van) huiselijk geweld.⁷⁸

75 A. Hendriks & I. Vledder 2025, p. 213-214.

76 EHRM 10 november 2022, appl. nr. 25426/20 (*I.M. e.a. t. Italië*), par. 113 en 117-122.

77 Zie in dat kader onder andere: Rb. Midden-Nederland 7 november 2025, ECLI:NL:RBMNE:2025:6264, Rb. Rotterdam 30 september 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:13294 en gerechtshof Amsterdam 15 juli 2025, ECLI:NL:GHAMS:2025:1810. Hierbij plaatsen wij de kanttekening dat het niet zo is dat in de Nederlandse familierechtspraak nooit eerder aandacht is geweest voor huiselijk geweld. Ook voor de recente EHRM-rechtspraak is te zien dat het voorkomt dat in uitspraken rekening wordt gehouden met veiligheidsrisico's en dat ernstig huiselijk geweld de aanleiding vormde om omgang, gezag of het recht op informatie en consultatie te ontfagen. Zie bijvoorbeeld hof Arnhem-Leeuwarden 21 januari 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:771 en Rb. Amsterdam 2 februari 2022, ECLI:NL:RBAMS:2022:350.

78 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 20 mei 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:5305, r.o. 5.6-5.9. Zie ook Rb. Midden-Nederland 17 juli 2025, ECLI:NL:RBMNE:2025:3989. De rechtbank kwalificeerde de heftige verbale conflicten tussen de ouders als een vorm van huiselijk geweld en maakte expliciet onderscheid tussen de gedragingen van moeder en vader. Daarbij werd benadrukt dat het aan de vader is om – gelet op zijn veroordeling voor het stalken van moeder en zijn verslavingsproblematiek – eerst verantwoordelijkheid te nemen voor herstel van veiligheid voordat omgang kan worden hervat.

72 'Gaaf een meldplicht bij huiselijk geweld de slachtoffers helpen?', trouw.nl, 15 september 2025.

73 Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, *Rapport: Aanhoudende onveiligheid tijdens het wachten op Veilig Thuis*, Utrecht: oktober 2024.

74 GREVIO 2025, p. 5.

Hulpverlening en samenwerking

Het kinderrechtelijke uitgangspunt van herstel in een veilige omgeving na het meemaken van geweld lijkt in de huidige hulpverleningspraktijk nog onvoldoende tot uitdrukking te komen. In dat verband wordt opgemerkt dat het Comité in zijn *Concluding Observations* aan Nederland (2022) de aanbeveling heeft gedaan om de toegang tot (passende) kindvriendelijke en multidisciplinaire (psychologische) hulpverlening voor jonge slachtoffers en getuigen van geweld te versterken.⁷⁹ Verder merken wij positief op dat het belang van preventieve toezichtmaatregelen wordt benadrukt in de hiervoor besproken initiatiefnota van Kamerlid Mutluer. Denk hierbij aan gedragscorrectieprogramma's en zogenoemde afkoelingshuizen voor plegers van geweld.⁸⁰ Wij hopen dan ook dat deze voornemens langzaam bijdragen aan een verschuiving van verantwoordelijkheid naar de pleger en daarmee aan een betere bescherming van kinderen en slachtoffer-ouders. Tot slot lijkt de samenwerking tussen diverse rechtsgebieden en de bij gezinnen betrokken instanties in Nederland nog beperkt te zijn. Waar GC13 juist aanstuurt op een geïntegreerde en multidisciplinaire benadering – waarbij relevante informatie tussen instanties in de kinderbeschermingsketen en institutionele organisaties wordt gedeeld – werken het strafrecht, familierecht en de jeugdhulp- en bescherming in de praktijk grotendeels langs elkaar heen. Daardoor ontbreekt een volledig beeld van de veiligheidsrisico's binnen gezinnen, wat de mogelijkheid beperkt om passende maatregelen te nemen.⁸¹ Een noemenswaardig initiatief om deze kloof te overbruggen is de Combikamer huiselijk geweld in Rotterdam. Door familie zaken en strafzaken onder leiding van dezelfde rechter te combineren, ontstaat een vollediger beeld van de gezinsdynamiek. De eerste evaluaties laten zien dat deze aanpak leidt tot snellere besluitvorming en dat betrokken partijen, zoals slachtoffers en verdachten, zich meer gehoord voelen – precies de systemische benadering waar GC13 toe oproept.⁸²

Slotbeschouwing

Hoewel Nederland op het gebied van bewustwording en beleidsinitiatieven steeds meer gehoor lijkt te geven aan de verwachtingen van GC13 om kinderen te beschermen tegen blootstelling aan huiselijk geweld, laat de huidige juridische literatuur zien dat de doorwerking hiervan in wetgeving, rechtspraak en praktijk vooralsnog beperkt

is. In het familie- en jeugdrecht lijkt vaak de nadruk nog steeds te liggen op het herstel van contact en het behoud van gelijkwaardig ouderschap, terwijl onvoldoende wordt onderkend dat omgang pas verantwoord is wanneer niet alleen de fysieke, maar ook de emotionele veiligheid en het welzijn van het kind zijn gewaarborgd. In situaties waarin sprake is (geweest) van huiselijk geweld vraagt dit om een zorgvuldige afweging of contact met de pleger-ouder daadwerkelijk in het belang van het kind is. Om beter aan te sluiten bij de verplichtingen uit artikel 19 IVRK is een verdere versterking nodig van de manier waarop huiselijk geweld wordt herkend, onderzocht en meegewogen in het familie- en jeugdrecht. Dat vraagt om duidelijke richtlijnen voor risicotaxatie, betere afstemming tussen rechtsgebieden en een integrale aanpak waarbij de veiligheid van kinderen centraal staat. Kinderen die opgroeien in gezinnen waar huiselijk geweld voorkomt – voor, tijdens of na een scheiding – zijn geen toeschouwers, maar volwaardige slachtoffers. Zij kunnen ernstige psychische en emotionele schade oplopen, wat haaks staat op hun recht om veilig op te groeien. Naleving van kinderrechten begint daarom bij het vooropstellen van de veiligheid van het kind bij iedere beslissing binnen het familie- en jeugdrecht. Het recht op gezag of omgang moet daarbij primair worden beoordeeld vanuit het perspectief van het kind, en niet slechts als een recht van de ouder op het kind. Daarbij moet oog zijn voor de behoeften van het kind, zodat hij of zij de gevolgen van een (jarenlange) onveilige thuissituatie kan verwerken en herstellen. Nederland kan namelijk slechts voldoen aan de vereisten uit GC13 van het VN-Kinderrechtencomité wanneer veiligheid het uitgangspunt vormt en het belang van het kind daadwerkelijk centraal staat, zodat ieder kind in een veilig huis kan opgroeien.

79 Committee on the Rights of the Child, 'Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of the Kingdom of the Netherlands', 9 March 2022, p. 6.

80 Verslag van een notaoverleg, gehouden op 22 september 2025, over Initiatiefnota van het lid Mutluer over femicide – erkenning en aanpak van gendergerelateerd dodelijk geweld, p. 57.

81 L.F.M. Ansems, 'Naar een geïntegreerde aanpak van huiselijk geweld. Trans-Atlantische inzichten en een Rotterdamse pilot', *NJB* 2019/1561, p. 5-6. Zie ook N. Piepers & W. Buysse, *Evaluatie pilot geïntegreerde aanpak huiselijk geweld* 2021, Utrecht: Xerox OSAGE p. 39.

82 Zie in dat kader: N. Piepers, W. Buysse & M. Bruning, *Evaluatie pilot geïntegreerde aanpak huiselijk geweld*, Raad voor de Rechtspraak 2020. Zie ook: M.R. Bruning, W. Buysse & N. Piepers, 'Evaluatie pilot geïntegreerde aanpak huiselijk geweld: Lessons to be learned?', *Proces: Tijdschrift Voor Strafrechtspleging* 2021, 100(5), 322-336.